

излагат определена философска проблематика. Диалозите се превръщат в монолози, адресирани направо към съвременниците, при което в разрез с епическото време се очертават две плоскости — на настоящето и на миналото. Авторката открива в „Кървава песен“ и редица автореминисценции от философските поеми на Славейков. И тук поетът в дискурсивно-логичен план превъзможва отчаянието и изказва вярата си във вечния духовен прогрес, но не постига същото в поетичния образ на света.

В последната версия Славейков пак се опитва да се върне към „Пан Тадеуш“ като към образец. Но сега (в хиперболизирания контекст) сравненията, близки до всекидневието, стават още по-необосновани и водят до стилистически дисонанс. В многократно явяващия се мотив за Касандра се очертава най-ярко и противоречието между двете поетики — романтичната и символистичната. В последната редакция Славейков противопоставя на диктаторската позиция активизма, а на егоцентризма — алтруизма и авторката смята, че ако поетът е имал

възможност да продължи работата си върху поемата, е щял да я видоизмени тъкмо в тази насока.

Достигналата до нас окончателна версия на „Кървава песен“, заключава авторката, се отличава със своеобразен скелетизъм. Това е неоромантична поема, в която се отразява и процесът на модернистичното течение на българска почва. „Кървава песен“ е за Домбек още едно доказателство за участието на Славейков в създаването на българския модернизъм.

Монографията на полската изследователка открива безспорно редица важни и нови моменти в славейковизмения благодарение на последователно проведения нов поглед върху неговото творчество. Естествено в рецензията бяха посочени само най-главните от тях, но трудът като цяло представя едно оригинално и солидно постижение. Би било от полза за нашето литературознание той да бъде преведен на български език.

Ванда Смоховска-Петрова

Хроника

IV КОНГРЕС НА СБП

Всеки конгрес на Съюза на българските писатели е своеобразна равностетка и творчески отчет на майсторите на художественото слово пред техните върховни съдици — партията и народа. Защото многовековните традиции на българската литература отдавна са изковали нейния най-висш закон — да бъде винаги тясно свързана с борбите и възжеланията на своя народ, да бъде верен израз на неговото гражданско самосъзнание, духовен водач в стремежите му, в устрема му към свобода, мир и социален прогрес. Много от най-големите български писатели в различни времена са дали живота си, за да скрепят с кръв тази традиция, очертали са единствения път към безсмъртието, минаващ през изписването на словото до действителната сила на делото.

Именно тази свещена традиция на нашата литература намира своето продължение днес, в нашето мирно и съзидателно настояще. Защото в условията на развитото социалистическо общество културата и изкуството все повече се превръщат в действена сила, насочена към постигане на епохалната задача — изграждане на всеоспалящо и хармонично развити личности, строители и пода-

ници на утрешното комунистическо бъдеще разгръщане на творческото начало във всички сфери на живота, създаване на един свят „по законите на красотата“. И затова всеки конгрес на СБП е имал важната задача да прецени постигнатото от гледна точка на високите задачи и изисквания, да рапортува пред народа и партията за това, как неговите духовни представители — писателите — изпълняват своя граждански и творчески дълг.

Но всеки конгрес на СБП е имал и още една, не по-малко съществена задача — наред със самовизискателната равностетка на постигнатото да очертае новите хоризонти пред художественото творчество, главната насока на литературното развитие, съобразена с новите изисквания, които са издигнати на дневен ред от самото обществено-културно развитие. Така този най-висок форум на писателския съюз се превръща във върховен израз на творческото самосъзнание на българските писатели, който едновременно преценява художествените резултати от усилията на всички майстори на словесното изкуство и чертае пътя напред.

Четвъртият конгрес на Съюза на българските писатели се проведе под знака на приближаващия Дванадесети конгрес на Бъл-

гарската комунистическа партия, под знака на знаменателни годишнини — 1300-годишнината от основаването на българската държава и четвърт век от историческия Априлски пленум на ЦК на БКП. Той се проведе непосредствено след Третата международна среща на писателите в София, на която българските творци заедно със своите колеги от цял свят недвусмислено изразиха протеста на народите срещу възкресяването на студената война, засилването на международното напрежение и надпреварата във въоръжаването, срещу силите на империалистическата реакция, които тласкат планетата към гибелна термоядрена катастрофа. Има нещо символично във факта, че по същото време на срещата „София-80“ по случай годишнината от Международната детска асамблея „Знаме на мира“ поданиците на бъдещето — децата от цял свят — потвърдиха копнежа си да живеят в братска обич, сплотени под огнените знаци на Единството, Творчеството и Красотата — така, както техните родители, събрани на Световния парламент на народите за мир, дадоха отпор на войнолюбивите намерения на империализма. И ние със законна гордост отбелязваме широкото участие на българските писатели в тези значителни форуми на световната съвест, защото по този начин още веднъж бе доказана действената сила на нашия социалистически хуманизъм.

Именно в контекста на тези крупни международни прояви може най-добре да се види значението на IV конгрес на СБП, истинският мащаб на задачите, които той постави пред българските писатели. Защото призивът да се пресъздаде в цялата си духовна красота и величие човекът, който е движещата сила на нашата епоха — комунизмът, съвременният положителен герой — означава преди всичко да се извиси ролята на литературата във формирането на новия човек, тя да зове и увлича с живия пример и величието на идеала. А това е задача, която надхвърля всякакви локални и хронологически рамки: нали новият човек, всеотранно и хармонично развитата личност е историческият принос, внесен от обществото на реалния социализъм, което представлява най-високият и качествено нов етап в цялата хилядолетна история на човечеството.

И неслучайно IV конгрес на СБП се провежда под знака на крупните годишнини — тринадесет века българска държава и четвърт век от Априлския пленум. Това не са просто дати, отбелязани с червено в календара. Именно тринадесетвековната наша история е изковала традицията българският книжовник да бъде неотменно гражданин и учител, духовен вожд на своя народ, а неговото слово, което през мрачните столетия на робството е оставало единствената свободна територия на българския дух — оръ-

жие в борбите на народа. Велика чест е да бъдеш наследник на такава традиция; и огромна отговорност — да търсиш продължението ѝ в нашето време на съзидателен устрем.

И сякаш за да потвърди думите на Георги Димитров за десетилетия, равни на векове, 1300-годишнината на българската държава съвпада с двадесет и пет годишния юбилей на Априлския пленум. Наистина за историята четвърт столетие е само един миг, ала за нашата родина последните двадесет и пет години са цяла епоха на всеотранен възход, на пълно тържество на Априлската линия на партията под ръководството на др. Тодор Живков, неин главен архитект и стратег. Особено плодотворен бе априлският дух в областта на културата и изкуството, които преживяват своя социалистически ренесанс; особено скъп е той за българските писатели, стопляни от грижата и вниманието на партията и лично на др. Тодор Живков, чийто призив „Повече сред народа, по-близо до живота“ даде основното направление в развитието на социалистическо-реалистическата ни литература към нови идейно-художествени постижения, към създаването на нова, социалистическа класика.

Ленинската културна политика на нашата партия е в основата на постигнатите успехи; тя е и здравият фундамент за бъдещи търсения. В своето приветствие към конгреса др. Людмила Живкова, член на Политбюро на ЦК на БКП и председател на Комитета за култура, отбеляза:

„Бих искала да подчертая отговорно и недвусмислено: нашата културна политика е от началото до края социалистическа културна политика, изградена върху идеите и принципите на марксизма-ленинизма, насочена към целите и идеалите на зрелия социализъм, пропита от духа, съдържащието и атмосферата на ленинската априлска линия на Българската комунистическа партия. Ние провеждаме от горе до долу и от долу до горе социалистическа културна политика, марксистко-ленинска културна политика, априлска културна политика.

Провеждаме я последователно и неотклонно, постигнахме изключително важни резултати в процеса на нейното осъществяване в живота. Последното десетилетие ще остане като десетилетие с ключови постижения в нашето културно строителство и развитие:

— създадохме се крупни творби в литературата, изобразителното изкуство, музиката, театъра, киното;

— създаде се творческа атмосфера на културния фронт, характерна с марксистко-ленинска принципност, с идейно-политическа зрелост и преданост към социализма, но и с творческа широта, и с новаторско дръзновение;

— силно се повиши интересът на народните маси в обществеността към изкуството

и културата: процес, непосредствено свързан с демократизацията на културния живот;

— създаде се, утвърди се в живота и непрекъснато се развива и усъвършенствува системата за обществено-държавно управление на културата;

— организираха се крупни международни културни инициативи, които осигуриха широк анализ на българската култура на международната културна арена и нейното активно участие във формирането на съвременните международни културни процеси.

Това са сериозни и без всякакво съмнение не са случайни факти.

Слабости и недостатъци, трудности и нерешени проблеми, разбира се, има. Ние ще работим и ще се борим уверено и мъжествено, за да ги преодолеем. Но пътят, по който вървим, политиката, която провеждаме, са правилни, потвърдени от живота, плодотворни и целенасочени.

Радостно е, че огромното, в пълния смисъл на думата подавяващото болшинство от нашата интелигенция безрезервно подкрепя, убедено приема и активно осъществява в живота тази политика. Това е не само радостно, това е гаранцията за по-нататъшни успехи и завоевания в изграждането на изкуството и културата на зрялото социалистическо общество.

Има и някои отделни хора, които биха искали да превърнат в културна политика своите лични вкусове и разбираня, своите лични отношения и пристрастия, своите понякога даже себични, користни цели. Това не може да се допусне. Развитието на нашия културен фронт и на нашия духовен живот, изграждането на културата на зрелия социализъм няма нищо общо нито с разбирането на нашата културна политика като нещо аморфно и всеядно, като нещо, в което може да съжителствува всичко, нито с разбирането, което се опитва да защитава марксистко-ленинските принципи на нашата културна политика от известните на всички сектантски и догматични позиции и в известните на всички стил и атмосфера на подозрения и анастезии.

Нашата партия отхвърля категорично и едното, и другото. Същността на априлската линия, и по-специално на априлската културна политика, именно в това се състои, че тя преодолява както идейната безпринципност и мътлика на дясната ревизионистична опасност, така и схематичната скованост и безплодие на догматизма. И преодолявайки и двете опасности — тя, априлската линия, разработи платформа за нашето културно развитие в съвременните условия, която се отличава с ясен социалистически характер и съдържание, с висока принципност, с творчески подход и широта, с ведрa и чиста атмосфера.

Задачата е и напред да следваме и да осъществяваме в живота тази наша единствено правилна, ленинска културна политика."

Към сърцевината на предстоящите задачи ни насочва още със заглавието си докладът на председателя на СБП Любомир Левчев „Време за герои“. Защото същността ядка на усилията за създаване на нова социалистическа класика е именно съвременният положителен герой — онзи, който е жива сплав от настояще, бъдеще и минало, защото със своя вдъхновен труд вгражда в темелите на утрешния ден всичко непреходно от многовековното минало на своя народ, обогатявайки го с достойния на социалистическото ни съвремие. Този герой, подчерта в своя доклад Любомир Левчев, има богато и гордо родословие, щафетата на героизма е поета директно още от героите на античността и пренесена през всички превратности на историческата съдба на българската нация, увенчавайки с ореола на саможертвата хиляди народни синове. „Човек неволно потръпва от гордост и преклонение пред този народ, който е записал в родословието на подвига толкова много имена на обобщени типове, образци на героизма или, ако искате — идеални герои, защото мисля, че ние днес така трябва да разбираме понятието идеален герой, не като герой — икона на идеите, а като образ, обобщил в себе си същинските реални черти на героите на едно време, създадени от самия живот. И наистина, колко много са тези обобщения, скъпо заплатени с българска кръв — юнак, войвода, хайдутин, четник, апостол, въстаник, опълченец и макар че всички те са живи като понятие и са в пълно обръщение на съвременен български език, новото време и новите битки прибавиха към обобщенията — септемвриец, нелегален борец, политзатворник, политемигрант, интербригадист, антифашист, партизанин, ятак, чавдарец, безкраен ред от имена на колективния героизъм, които направиха комуниста истинското име на героя на нашето време. През 1933 г. за света това бе името на Георги Димитров — героя от Лайпциг. За българския народ комунистът-герой има хиляди конкретни имена.

Такова е родословието на българските герои, които всеки от нас носи в кръвта си като скъпоценно и свещено наследство. Ако тези герои не бяха съществували в живота, те не биха оставили своите имена в литературата, не биха се типизирали в тези думи, които представляват нещо като фамилни имена на поколения герои. Същевременно трябва да подчертаем, че ако тези герои и техният подвиг не беше фиксиран от изкуството и литературата, била тя словесна или фолклорна или литература в съвременния смисъл на тази дума, на мнозина от тях днес не бихме знаели не само духовните портрети, но може би дори и имената им. Твърде много подвизи са останали безименни и са изчезнали във вечността само защото легендата или баладата, песента или преданието, тези чудо-

творни птици не са долетели на техния гроб. Това е големият дълг на нашата и на всяка литература не само като светлик на изящество и красотата, но и като историческа памет на човечеството — история на неговата душевност.

От именника на българските ханове до „Епопея на забравените“ на Дядо Вазов, от Омуртаговата колона до „Предания заветни“ на Венко Марковски героите на живота и героите на литературата са едно неотделимо безсмъртно семейство. Това е политическата крепостна стена на българската социалистическо-реалистическа литература, както я назовава др. Тодор Живков.

В доклада на Любомир Левчев и в оживените разисквания по него българските писатели категорично изразиха волята си да вложат своя талант и труд за решаването на тази епохална задача — пресъздаването на героичния патос и съзидателен устрем на нашата социалистическа епоха. Разбира се, към нейното решаване не може да се търгне нито с догматични предписания, нито с опростителски рецепти — подобен подход би

бил в крещящо противоречие както с природата на художественото творчество, така и със самата наша социалистическа действителност, в която се разгръща, както никога досега, именно творческото начало във всички сфери на общественото съзидание, в която героизъм и творчество са синоними. Но нашата литература отдавна е преодоляла оковите на схематизма и догматизма; а идейно-творческото единство около априлската марксистко-ленинска партийна линия е сигурна гаранция за развитието на културата и изкуството по пътя към нови идейно-художествени висоти.

По този път вървят и българските писатели — със съдбовна съпричастност към възжеланията на партията и народа, със съзнание за своята историческа отговорност. И лозунгът на Дванадесетия партиен конгрес „Дела, дела и пак дела“ е и техният лозунг. А това означава да се извиси правдата на комунистическото слово до действителността на делото.

Литературна мисъл